

NEBESKÉ HIERARCHIE - ROZMANITOST A ŘÁD

Hans-Werner Schroeder

Přírodu tvoří nekonečná rozmanitost tvorů a jejich vzájemných vztahů. Obklopuje nás téměř neuchopitelná pestrost podob a tvarů. Tato mnohotvárnost se však vnitřně zároveň zřetelně člení do tří říší: nerostné, rostlinné a zvířecí. Každá z nich se odděluje od ostatních a tvoří svébytnou oblast. A tyto tři říše společně zase poskytují předpoklady pro život člověka, jehož pozemská podoba z nich vzešla a je na nich dodnes závislá.

Nabízí se tu otázka: Je svět skutečně završen člověkem? Tři přírodní říše dosahují v člověku svého společného vrcholu: „Vzpínají se“ vzhůru do lidského těla a „udržují“ je „zdola“. Existuje však kromě toho také něco, co by - jako to činí přírodní říše zdola - vnikalo do člověka „shora“ a dodávalo jeho duši a duchu síly, které by ho udržovaly *duševně a duchovně*, když ho příroda udržuje *tělesně*?

Čistě nepředpojatému uvažování o světě nepřijde tato otázka, zda by kromě *pod* nemohlo existovat i nějaké *nad*, nijak neoprávněná. Námítka, že jen to, co je viditelné, je skutečné, neobstojí. Neobstojí tváří tvář vědě, která již dávno vstoupila do oblastí, které nejsou viditelné, ale pouze matematicky uchopitelné, a neobstojí ani vůči zjevné skutečnosti, že v člověku samotném je právě to podstatné neviditelné a člověk to může zakusit jen ve svém nitru. Jeho myšlenky, vzpomínky, pocity, touhy atd. a samozřejmě jeho já nemají hmotnou podstatu, a přitom jsou přece jeho vlastní skutečnou podstatou.

O světě nad člověkem hovoří jako o skutečnosti každá historická epocha a každá na duchovním poznání založená kultura. Se samozřejmostí se o této skutečnosti mluví i ve Starém a Novém zákoně a u velkých křesťanských učitelů - sv. Pavla, Dionýsia Areopagity či sv. Tomáše Akvinského, máme-li vzpomenout alespoň některé. U nich se koncentruje do zralého vyjádření stará moudrost, dávná lidská zkušenost z této oblasti.

Čemu z tohoto poznání můžeme dnes opět *porozumět*? Co ze sdělení vycházejících z dávných zkušeností lidstva můžeme dnes *znova zažít*?

Začneme nejprve pokusem o více zevní pohled na různorodost andělského světa, jak je podána v křesťanské tradici. Jak se později ukáže, tvoří takový pohled základní východisko i pro další úvahy na toto téma. Neboť bytostný svět *nad* člověkem není o nic méně pestrý než přírodní svět *pod* člověkem. Slovy Christiana Morgensterna:

Jedna růže	Tak je v jemných
voní vždycky	nespočetných
jiná k než ta	odlišnostech
druhá růže.	říše nebes,
Jeden anděl	říše dětí
jevžrdy krásný	Boha Otce
jiná k než ten	serafínský
druhý anděl.	vystavěna.

přeložil Milan M. Horák

Ovšem i v této rozmanitosti a plnosti nejde pouze o „rozčlenění“, nýbrž o *upořádání*: „hierarchický řád“ andělských říší, tj. nad- a pod-řazenost bytostí v jejich působnosti a úkolech; tak jako v přírodě závisí říše rostlinná na nerostné a zvířecí na rostlinné.

Nebo, lépe řečeno, tak jako každá přírodní bytost spolupůsobí s ostatními podle určitého řádu, tak je tomu i v oblasti hierarchií.

V křesťanské tradici žije zřetelné vědomí tohoto řádu. Již v *listech sv. Pavla* nacházíme obsáhlý výčet pojmenování, kterými jsou jednotlivé hierarchie označovány (Římanům 8; Koloským 2,10.15; Efezským 1,21 a 6,1; podobně jako 1. list Petřův 3,22). Koloským 1,16 například říká: „Vše v nebi i na zemi bylo stvořeno jím (Kristem)... *Thronoi a Kyriotétes*

a *Archai a Exusiai*.“ Je zřetelné, že sv. Pavel disponoval obsáhlým a diferencovaným náhledem na bytosti hierarchií, o kterém ve svých listech otevřeně hovoří a předpokládá přitom se samozřejmostí stejné znalosti andělského světa u svých čtenářů.

První systematický popis je pak spojen se jménem *Dionýsia Arepagity*, jehož spisy odkazují na Pavlovo esoterické učení a byly po celý středověk základem diferencovaného nahlížení na oblast andělských bytostí, které se pak projevuje také v malířském ztvárnění na mnoha středověkých dílech. Podle něj se andělský svět dělí na tři rozsáhlé oblasti: *první, druhou, a třetí hierarchii*. Každá z těchto oblastí je opět rozdělena do tří stupňů. Tak stojí nad člověkem třikrát tři čili *devět* andělských říší: ucelený odraz Boží trojjedinosti, která sama stojí ještě nad hierarchiemi, vládne jim a zároveň skrze ně působí (srovnej rovněž přehled na konci knihy).

U *Tomáše Akvinského* nacházíme tento pohled na řád andělských říší zopakovaný a prohloubený. Skrze Dionýsia a Tomáše se dávné zkušenosti a znalosti přenesly až do současnosti. Jak mohou být tyto zkušenosti a vědění dnes rozšířeny poznatky Rudolfa Steinera, jsme již naznačili v úvodu. Z nového poznání mohou být dnes jména andělských říší vyslovována i v *bohosloužbě*, tak jak se to děje v Obci křesťanů ve vánočním obřadu:

andělé, archandělé, prasily,
zjevovatelé, světosíly, světovůdci,
trůny, cherubíni a serafíni.

První tři názvy označují bytosti třetí hierarchie, která stojí nejbliže člověku; o nich bude v dalším výkladu nejčastěji řeč. Druhá trojice - zjevovatelé, světosíly, světovůdci - tvoří druhou hierarchii. Trůny, cherubíni a serafíni tvoří nejvyšší a Bohu nejbližší první hierarchii.

O *první hierarchii* říká Dionýsios Areopagita: „Ti nejvyšší duchové stojící bezprostředně okolo Boha tvoří vlastní hierarchii. Jsou zvaní čistými, ne pouze proto, že nejsou ničím poskvrněni, nýbrž i proto, že se jim dostává nejvyšší svatosti a bez přestání dlí v nejvyšší úplnosti. Jsou hledícími, ne ve smyslu, že by měli zapotřebí smyslově vnímatelné obrazy, nýbrž že nahlízejí vše v nehmotném světle Trojice ... Jsou nazýváni dokonalými, protože nezískávají poznání hledáním, nýbrž jsou přímo Božstvím osvícováni a naplňováni.“

Dříve, než se v dalších kapitolách zaměříme na třetí hierarchii, pokusme se také o krátkou charakteristiku druhé a první hierarchie.

Třetí hierarchie, tedy andělé, archandělé a prášily (nazývané u Pavla archai), stojí bezprostředně nad člověkem. Proto působí především na vnitřní život jednotlivých lidí a lidstva jako takového; na všechno, co se projevuje v duševním životě a řízeních osudu. Na utváření fyzicky pozemských poměrů mají jen malý vliv. K tomu je totiž zapotřebí mohutnější duchovní síla.

Takovou sílu nacházíme, pokud postoupíme k oblasti *druhé hierarchie*, zjevovatelů, světosil a světovůdců (u Pavla *exúsiai*, *dynameis*, *kyriotétes*). Již z jednotlivých pojmenování lze vyčíst, že zde působí vyšší síly než ve třetí hierarchii. Zatímco tam byly bytosti na nejvyšším stupni označovány jako prášily (*archai*), zde nacházíme světosily a dokonce světovůdce. Jsou to andělské bytosti, které propůjčují celému kosmu jeho moudré a smysluplné utváření. Jejich moc tedy není omezena na „vnitřní“, a když jsou u Pavla nazývány *kyriotétes*, tedy vládci, a u Rudolfa Steinera také Duchové moudrosti, pak je tu myšleno především ovládnutí a moudré utváření vnějšího světa.

Přírodní vědy dnes nashromáždily nesmírně rozsáhlý a do všech jednotlivostí jdoucí badatelský materiál, který ukazuje, že svět ve velkém i v malém, dokonce i v tom nejmenším, je smysluplně tvarován, strukturován a uspořádán, ne schematicky, ale s obrovskou různorodostí a pestrostí. Každý, kdo zrovna neholduje materialistické víře v základy, spočívající v tom, že tento smysluplný řád by měl být výsledkem působení náhody a nutnosti, si nakonec musí položit otázku, kdo to vše tak uspořádal a „zařídil“. Lidský mozek například obsahuje asi 14 *miliard* nervových buněk, které jsou navzájem složitě propojeny. Každá mozková buňka je spojena v průměru s 10 000 dalšími buňkami. Takový neuvěřitelně složitý organismus (těžko ho lze přirovnávat k přístroji, protože takto „zkonstruovaný“ přístroj by kvůli své složitosti nikdy „nefungoval“) musel vzniknout, aby se lidské myšlení se svými nekonečnými možnostmi a nejjemnějšími postupy mohlo v pozemské oblasti vůbec projevit. Kdo si jednou jasně uvědomí, jaké složité bohatství vztahů jednotlivostí v tomto neúnavně pracujícím vesmíru buněk existuje - a kdo si přitom také ujasní, že to celé je vlastně jen nepatrná zvláštnost v rámci celého světa, který kamkoliv jen pohlédneme předvádí nejpodivuhodnější výtvořiny, ten začíná tušit, že zde stojí před moudrostí prostoupeným výsledkem práce světosil, z jejichž dílny pocházejí tvary a struktury vnějšího světa.

Světosily zde ovšem nepůsobí jako nějaké anonymní síly. To slovo označuje andělské *bytosti*, které jsou přímo těmi vytvářejícími, utvářejícími a pořádajícími silami. Ony samy se nechávají vést a inspirovat od bytostí, které stojí nad nimi: Světovůdci, kteří se starají o to, aby vše, co je vytvářeno a pořádáno, směřovalo k smysluplnému a moudrostí prostoupenému celku, ke kosmu. Odtud pochází jejich označení světovůdci, nebo také Duchové moudrosti.

Působnost zjevovatelů (u Pavla *exúsiai*, tj. mocností, ve Starém zákoně označovaných jako *Elohim*) spočívá v tom, aby jednotlivé bytosti nejenom dostávaly formu a strukturu, která se začleňuje do smysluplného celku, ale aby se zároveň v tomto moudrém ustrojení každá bytost - člověk, lev, růže - projevovala jako bytost ve své zvláštnosti. Tak působí světovůdci, světosily a zjevovatelé společně, aby svět, ve kterém žijeme, vznikl a existoval.

Jakkoliv je už sama charakteristika druhé hierarchie a jejího působení něčím, co se vymyká dnes obvyklým představám, popisy, které je nutné volit u *první hierarchie*, jsou pro naše běžné vědomí již skutečně příliš. Přesto - i kvůli celkovému přehledu - se o toto líčení pokusíme. Minimálně by se nám mělo podařit naznačit, ve kterém směru si můžeme působení nejvyšší hierarchie představit. Podrobný výklad, který by byl potřeba k důkladnému podložení nezvyklých myšlenek, není v rámci této knihy možný.

Již ve Starém zákoně se kromě doposud vyjmenovaných bytostí mluví o vysoko stojících andělech, kteří jsou označováni jako cherubíni a serafíni. Objevují se vždy v bezprostřední blízkosti Boha (viz kapitoly *Náboženský kult a působení andělů* v druhé části této knihy). Nejvyšší bytosti se podílejí přímo na boží tvůrčí síle. (To, jak lze chápat jejich vztah k Bohu samotnému, je předmětem předposlední kapitoly této knihy.) Pokud budeme vycházet z podání Rudolfa Steinera, jsou první hierarchií míněny ty duchovní bytosti, které v bezprostředním spojení s Bohem netvoří pouhý řád, nýbrž samotné *bytí*, *substanci* světa. Svět vychází z ducha nejen ve svém členění a tvarech. Také různé substance hmotné látky vznikly původně z konkrétních duchovních substancí a sil: Ze „světelné látky“, která se eóny trvajícím vývojem postupně zhušťovala, až konečně získala podobu neprostupné pozemské látky. „Tělesnost je cílem božské cesty“ - tento výrok švábského theosofa Oetingera můžeme připomenout právě zde. Něco z původu všeho hmotného ve světle a energii můžeme - byť v deformované podobě - najít

i v poznacích, ke kterým se dnes dopracovala moderní fyzika, a které již neumožňují mluvit o „hmotě“ v původním smyslu slova.

Pokud se ohlížíme k původu našeho hmotného světa, dostáváme se do oblasti bytostí, které ze své vlastní substance v mohutné světové oběti poskytly substanci pro bytí světa, pro naše současné bytí. Tak jako matka může dát život člověku tak, že poskytne část své tělesnosti k dispozici svému dítěti, tak z bytí nejvyšší hierarchie vznikla substance, kterou mají Země a člověk dnes k dispozici.

Svět - jakkoliv vzdálený duchu nám dnes připadá - vznikl z duchových bytostí. Prapůvod kousku zlata, krystalu, kapky vody musíme vztáhnout ke konkrétním duchovním substancím. Ty jsou ovšem svému původu odcizené, jakoby „zakleté“. Kultické úkony se substancemi při svátostech začínáme chápat teprve tehdy, když víme, že určité substance mohou být opět spojeny se svým původem. Tak může být při křtu o vodě řečeno, že má působit ve spojení s mocí svého původu, tedy „mocí ducha všeprostupující“. Tím se také křest stává teprve tím, čím být má: duchovně materiálním činem, působícím z prapůvodu všeho materiálního.

Pokusili jsme se o přehled významu a působnosti druhé a první hierarchie.